

MOLIYAVIY VA INVESTITSION STATISTIKA

Xasanboy Ibrohimov Davronboy o'g'li

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti, Bakalavr

Talaba

ibrohimovxasanboy0505gmail.com

+998996188552

Annotatsiya: Ushbu maqolada moliyaviy va investitsion statistika haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Moliyaviy statistika, investitsion statistika, inflatsiya, iste'mol narxlari indeksi, bank sektori, capital va xorijiy investitsiyalar.

Аннотация: В данной статье рассматривается финансовая и инвестиционная статистика.

Ключевые слова: Финансовая статистика, статистика инвестиций, инфляция, индекс потребительских цен, банковский сектор, капитал и иностранные инвестиции.

1. Kirish

Moliyaviy va investitsion statistika iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, moliyaviy oqimlar, investitsiyalar samaradorligi va iqtisodiy barqarorlikni baholashda asosiy vosita hisoblanadi. Ushbu maqolada moliyaviy va investitsion statistikaga oid asosiy tushunchalar, ularning tahlil usullari hamda amaliy ahamiyati muhokama qilinadi.

2. Moliyaviy statistika

Moliyaviy statistika – bu iqtisodiy tizimning turli moliyaviy segmentlari bo'yicha ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va tahlil qilishga yo'naltirilgan fan sohasi.

2.1. Moliyaviy statistikada asosiy tushunchalar:

Moliyaviy aktivlar va passivlar: Bank aktivlari, davlat qarzi, aksiyalar va obligatsiyalar.

Daromad va xarajatlar: Shaxsiy va korporativ daromadlar, budjet taqchilligi.

Likvidlik va moliyaviy barqarorlik: Bank tizimining barqarorligi va kredit bozorlarining dinamikasi.

2.2. Moliyaviy statistikada qo'llaniladigan asosiy ko'rsatkichlar

Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar: YAIM, inflyatsiya, foiz stavkalari.

Moliyaviy barqarorlik indikatorlari: Kapital yetarliligi, kredit reytinglari.

Bozor kapitalizatsiyasi: Aksiyalar bozorining umumiy hajmi.

2.3. Moliyaviy statistikaning amaliy ahamiyati

Moliyaviy statistika davlat siyosatini shakllantirishda, markaziy bank qarorlarini qabul qilishda va xususiy sektor investitsiyalarini rejalashtirishda muhim rol o'ynaydi.

3. Investitsion statistika

Investitsion statistika kapital oqimlarini tahlil qilish va investitsiya samaradorligini baholash uchun ishlatiladi.

3.1. Investitsiya turlari va ularning statistikasi

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI)

Portfel investitsiyalari (aksiya va obligatsiyalar)

Ichki investitsiyalar (davlat va xususiy sektordagi investitsiyalar)

3.2. Investitsiya samaradorligini baholash

ROI (Return on Investment) – Investitsiyalarning qaytish koeffitsienti

IRR (Internal Rate of Return) – Ichki rentabellik normasi

NPV (Net Present Value) – Sof joriy qiymat

3.3. Investitsion risklarni statistik tahlil qilish

Volatillik (o'zgaruvchanlik)

Beta koeffitsient (bozor bilan bog'liqlik darajasi)

Diversifikatsiya va portfel tahlili

4. Amaliy tahlil va misollar

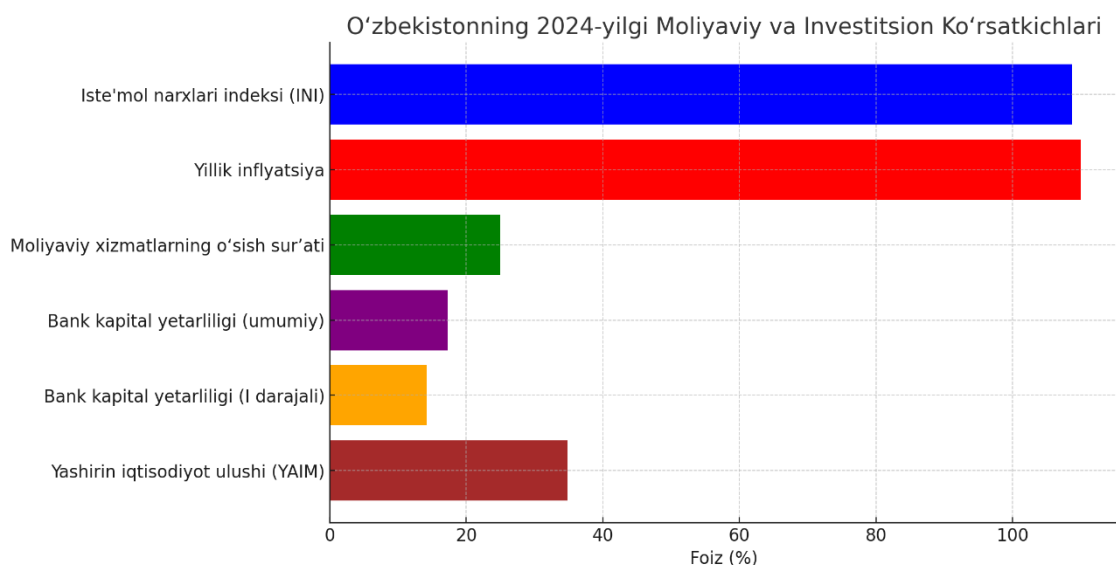
4.1. O'zbekiston bo'yicha investitsiya oqimlari

O'zbekistonda oxirgi yillarda TXI hajmi sezilarli darajada oshdi. Investitsion statistikaga ko'ra, asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar YAIMning 30-35% atrofida.

O'zbekistonning 2024-yilgi moliyaviy va investitsion statistika ko'rsatkichlarini ko'rib chiqamiz.

Ko'rsatkich	Qiymat
Iste'mol narxlari indeksi (INI)	108,7% (yanvar-noyabr)
Yillik inflatsiya	110,0% (2023-yil noyabrga nisbatan)
Moliyaviy xizmatlar hajmi (Toshkent)	79 083,9 mlrd. so'm (yanvar-dekabr)
Moliyaviy xizmatlarning o'sish sur'ati	25,0% (yanvar-dekabr)
Bank kapitalga yetarliligi	17,3% (umumiy), 14,2% (I darajali)
Asosiy kapitalga investitsiyalar	34 024,5 mlrd. so'm (yanvar-dekabr)
Xorijiy investitsiyalar (Qozog'iston)	22,2 mln. AQSH dollari
Yashirin iqtisodiyot ulushi (YaIM)	34,8% (yanvar-dekabr)

Ushbu ma'lumotlarni grafik shaklda ham ko'rib chiqamiz:

Yuqoridagi jadval va grafik asosida quyidagi muhim jihatlarni tahlil qilish mumkin:

1. Inflyatsiya va iste'mol narxlari indeksi (INI)

Iste'mol narxlari indeksi (INI) 108,7%ni tashkil etdi, ya'ni narxlar o'tgan yilning shu davriga nisbatan 8,7%ga oshgan.

Yillik inflyatsiya 110,0% bo'lib, bu o'tgan yilga nisbatan 10% inflyatsiyani anglatadi.

Bu ko'rsatkich O'zbekistonda inflyatsiya bosimi davom etayotganini bildiradi. Inflyatsiyani jilovlash uchun markaziy bank tomonidan foiz stavkalarini oshirish yoki pul-kredit siyosatini qat'iylashtirish talab etilishi mumkin.

2. Moliyaviy xizmatlar va bank sektori

Toshkent shahrida moliyaviy xizmatlar hajmi 79 083,9 mlrd. so'mga yetgan va 25% o'sish kuzatilgan.

Bu moliyaviy xizmatlar sohasining kengayib borayotganini ko'rsatadi, ayniqsa bank sektori va sug'urta bozorining rivojlanishi davom etmoqda.

Bank kapital yetarliligi yuqori darajada qolmoqda: umumiy kapital yetarliligi 17,3%, I darajali kapital esa 14,2%.

Bu bank tizimining barqarorligini ko'rsatadi, chunki ushbu ko'rsatkichlar xalqaro standartlar bo'yicha minimal talabdan yuqoridir.

3. Investitsiyalar va iqtisodiy o'sish

Asosiy kapitalga investitsiyalar 34 024,5 mlrd. so'mni tashkil etgan. Bu o'sish iqtisodiyotning real sektorlari rivojlanayotganidan dalolat beradi.

Xorijiy investitsiyalar (Qozog'iston bo'yicha) 22,2 million dollarga yetgan, bu O'zbekistonning mintaqaviy hamkorlik va TXI jalb qilishda faollashayotganini ko'rsatadi.

Xususiy va davlat sektorida investitsiyalar oshib borayotgan bo'lsa-da, ularning samaradorligini oshirish uchun infratuzilma loyihalariga ko'proq e'tibor qaratish lozim.

4. Yashirin iqtisodiyotning ulushi

Yashirin iqtisodiyot YAIMning 34,8%ini tashkil etgan.

Bu juda yuqori ko'rsatkich bo'lib, soliqlardan qochish va rasmiy bozor tashqarisida faoliyat yuritayotgan subyektlar sonining ko'pligini anglatadi.

Yashirin iqtisodiyotni kamaytirish uchun soliq tizimining shaffofligini oshirish, biznes yuritish sharoitlarini yaxshilash va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish muhim.

4.2. Xalqaro moliyaviy statistika

Jahon Banki, Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF) va boshqa moliyaviy institutlar global iqtisodiyotning moliyaviy va investitsion statistikasi bo'yicha muntazam ravishda ma'lumotlar e'lon qiladi.

5. Xulosa va tavsiyalar

Moliyaviy va investitsion statistika iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, to'g'ri investitsion qarorlar qabul qilish va risklarni samarali boshqarish uchun muhim ahamiyatga ega. Quyidagi tavsiyalar berilishi mumkin:

Davlat va xususiy sektor statistik ma'lumotlardan to'g'ri foydalanishi lozim.

Investitsiyalar samaradorligini oshirish uchun statistik modellardan foydalanish kerak.

Moliyaviy bozorlar ishtirokchilari statistik tahlillar asosida strategiyalar ishlab chiqishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. "O'zbekistonning iqtisodiy ko'rsatkichlari", 2024-yil. <https://stat.uz>
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. "Moliyaviy barqarorlik to'g'risida hisobot", 2024-yil. <https://cbu.uz>
3. Toshkent shahar statistika boshqarmasi. "Moliyaviy xizmatlar hajmi tahlili", 2024-yil. <https://toshstat.uz>
4. Invexi tahliliy markazi. "Iste'mol narxlari indeksi (INI) va inflyatsiya", 2024-yil. <https://invexi.org>
5. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. "Xorijiy investitsiyalar va kapital qo'yilmalar", 2024-yil. <https://mift.uz>

6. Daryo.uz. “O‘zbekistonning Qozog‘istonga sarmoyasi”, 2024-yil. <https://daryo.uz>
7. Sputnik Uzbekistan. “O‘zbekistonda yashirin iqtisodiyot ulushi”, 2024-yil. <https://oz.sputniknews.uz>
8. O‘zbekiston Respublikasi Qurilish va uy-joy kommunal xo‘jaligi vazirligi. “Asosiy kapitalga investitsiyalar”, 2024-yil. <https://mc.uz>